

Til Norges Vassdrags- og energidirektorat,
Postboks 5091, Majorstua,
0301 Oslo

Dato: 24.05.19

Utbygging av Lårdal kraftverk – klage på vedtak

Følgende natur- og friluftslivsorganisasjoner i Telemark ønsker å klage på konsesjon til utbygging av Lårdalsåi vedtatt av NVE 25.03.15:

- **Naturvernforbundet i Telemark**
- **Telemark Botaniske Forening**
- **Norges Jeger- og Fiskerforbund Telemark**

Lårdal, med Lårdalsåi som det mest sentrale og viktige natur- og landskapselementet, er den siste bygda i Tokke med en elv som ikke er regulert og vesentlig endret. I 2015 ga Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) konsesjon til utbygging av to småkraftverk i Lårdalsåi i Tokke kommune; Lårdal kraftverk (øvre del) og Lårdalsåi kraftverk (nedre del). Ulike faktorer har ført til utsettelse, og på grunn av konflikt med kulturminner er det usikkert om Lårdalsåi kraftverk lar seg realisere. Utbygger Vest-Telemark Kraftlag (VTK) melder gjennom Vest-Telemark blad at de ønsker å starte bygging av det øvre kraftverket (Lårdal) nå i sommer, men må først avvente resultat av arkeologisk registrering ved Team kulturarv, Telemark fylkeskommune.

Det er sterk lokal motstand mot utbyggingen, og mange frykter at umistelige naturverdier går tapt ved en utbygging. I Tokke kommune er om lag 98% av totale vannressurser regulert til kraftproduksjon, noe som har hatt omfattende innvirkning på naturkvalitetene knyttet til vassdrag og økosystem. Dette er dokumentert i en rekke forskningsrapporter. I Tokkeåi er den berømte Bandakauren nå klassifisert som «kritisk truet av utryddelse» (Kraabøl 2019). Bandakauren blir omtalt som en indikatorart, - når det går dårlig med den sier det noe om vilkårene for øvrige arter i elva. Siden 2017 har NVE utført omfattende og nødvendige flomsikringstiltak langs Tokkeåi, noe som dessverre også har bidratt til å redusere de naturlige leveområdene for arter i og rundt elva ytterligere.

Etter henvendelser fra innbyggere i Tokke har vi sett nærmere på kartleggingsrapporten som lå til grunn for konsesjonsvedtaket – *Lårdal kraftverk: temarapport biologisk mangfold* - Faun rapport

024-2013. Vi ønsker å påpeke vesentlige mangler ved denne, og vil på basis av dette hevde at vedtaket er gjort på for dårlig grunnlag og at utbyggingen kan være i strid med Naturmangfoldloven. **Vi vil også understreke at det er gått 6 år siden denne rapporten ble laget.**

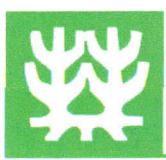
Her er noen momenter som underbygger påstanden om mangelfull kartlegging:

Lårdal er fra gammelt av kjent som et særlig frodig og artsrikt område, slik det også ble beskrevet i FAUN rapporten «Lårdal har eit uvanleg gunstig lokalklima» (s. 11). **I arealplanen til Tokke kommune, er kulturlandskapet rundt/ved Lårdalsåi, klassifisert som «særleg verdifullt kulturlandskap».** Ut fra dette vil en forvente at det legges til grunn en grundig undersøkelse ved utarbeidelse av rapporten. Det er ikke tilfellet. Feltarbeidet er utført over kun én dag, 01.07.2013. Kartlegger har lagt vekt på undersøkelse av karplanter, moser og lav, men «fisk og anna fauna er bare tilfeldig undersøkt.» (s. 4). Området med bekkekløft, der sannsynligheten for funn er stor, er heller ikke undersøkt skikkelig: «Sjølve kløfta med bergveggar og fossesprøytsone var lite tilgjengeleg pga. vassføringa, og vegetasjonen her er derfor ikkje nøye kartlagt.» (s. 19).

På bakgrunn av kartleggingen, oppgir utbygger VTK i søknaden til NVE at det er funnet 4 rødlistearter i det berørte området. Til sammenligning kan det nevnes at BioFokus i en kartlegging av naturtyper for Tokke kommune i 2009, fant 101 rødlistearter. (Reiso og Olsen 2010) Dette er riktignok fordelt på ulike områder i kommunen, men flere av de undersøkte naturtypelokalitetene ligger i Lårdal, tilgrensende inngrepsområdet. Av de undersøkte lokalitetene i Lårdal er fem av sju vurdert som kategori A – naturtype av nasjonal verdi. Her er det gjort rike funn av flere artsgrupper innen flora, sopp og insekter. Rapporten til BioFokus er ikke brukt som kilde i FAUN-rapporten.

FAUN-rapporten oppgir Artsdatabanken som kilde, men et funn av den sjeldne arten stuvkraterlav (EN) av biolog Jon Klepsland i 2009, om lag 250 m fra det planlagte inntaket, er ikke nevnt. Søstermarihand (VU) er nevnt, men ikke observert av kartlegger i FAUN rapporten, naturlig nok siden befarig er gjort i juli. I søknaden fra VTK gis det inntrykk av at denne ikke er observert i Lårdal siden 1980-tallet, på tross av flere registrerte funn på 1990-tallet og lokal kjennskap. Artsdatabanken opplyser om funn av flere sjeldne insektarter like ved Lårdalsåi; løvskoggraver (NT), mørk papirveps (EN), stor bloddråpesvermer (EN) og apolloommerfugl (NT). Dette bør tilsi at insektsfaunaen bør undersøkes nærmere, noe som ikke er en del av den bestilte kartleggingen fra Faun. Med dagens kunnskap om urovekkende nedgang i insektbestander, hovedsakelig på grunn av arealendringer og utbygging, er dette en vesentlig mangel ved kartleggingen.

Lårdal ligger i et sammenhengende område langs innsjøen Bandak. Her finnes det naturkvaliteter av «internasjonal interesse» (Reiso og Olsen 2010). Naturtypen bekkekløft er utpekt som et nasjonalt viktig ansvarsområde for Tokke og omtalt som «hotspotmiljøer» for biologisk mangfold. NINA-rapport 738 fra 2011, inneholder følgende konklusjon: *Vernebehovet for bekkekløfter er betydelig. Bare få verneområder har bekkekløfter som viktig grunnlag for vernet, selv om bekkekløfter nok inngår i en del verneområder. Fordi bekkekløfter framviser stor spennvidde, både nasjonalt og regionalt, er det nødvendig med en høy andel vern for å dekke variasjonen. Forekomst av flere naturtyper som er sterkt til eksklusivt tilknyttet bekkekløfter, tilsier en høy verneandel for å sikre vern av disse naturtypene. Mange av bekkekløftene er svært artsrike, men det er store forskjeller i artsinventar både mellom og innen regioner. Fra en naturfaglig innfallsvinkel bør videre vernearbeid innrettes mot områder med følgende egenskaper: (1) store kløfter og kløftekomplekser, (2) kløfter med rikt og/eller unikt arts mangfold, (3) kløfter med store populasjoner av norske ansvarsarter, (4) lavlandskløfter med rike skogtyper, (5) kløfter med innslag av særegne naturtyper (spesielt fosserøykskog og fosseenger), (6) kløfter med gammel naturskog, (7) kløfter med middels til store uregulerte elver. Framtidig kartlegging bør fokusere på å fange opp resterende kløfter med store*

naturverdier. (s. 4) I kartleggingsrapporten fra Faun er bekkekløften som blir berørt av utbyggingen gitt verdi C, fordi den anslås å være for liten (260 m²) til å gis en høyere vurdering. Det er ikke lagt vekt på at den ligger i et større, sammenhengende område av stor interesse. I nevnte NINA-rapport er bekkekløfter tilknyttet Tokkeåi undersøkt og gitt høyeste vurdering (kategori 6). Som nevnt tidligere ble ikke bekkekløften i Lårdal undersøkt av kartlegger i FAUN rapporten, pga. høy vannføring på befaringsdagen. Forholdene langs bekkekløften i Lårdal er gunstige for å skape det som kalles «fossedykmiljøer». Ifølge vurderingen til Evju et al (2011), er dette i seg selv nok til å verne området:

Med unntak av fossedyksamfunn tilknyttet store fossefall (spesielt på Vestlandet), er en betydelig del av fossedykmiljøene å finne i bekkekløfter. Særlig gjennom bekkekløftprosjektet er det dokumentert at fossedykmiljøer, og spesielt fossedykskog, i velutviklet form er sjeldne, dels fordi naturgrunlaget for slike miljøer mangler i mange kløfter, men antagelig også fordi slike miljøer trolig har hatt sterk tilbakegang pga. vassdragsreguleringer. Det er derfor grunn til å framheve fossedykmiljøer som naturtyper som bør ha særlig stort fokus med tanke på bevaring. Særlig fossedykskog er så sjelden, og har gått så sterkt tilbake, at trolig alle lokaliteter med godt utviklet fossedykskog og de fleste med middels godt til svakt utviklet fossedykskog bør underlegges formelle bevaringstiltak. Dette innebærer bl.a. at selv smålokaliteter innenfor kløfter som ellers har relativt små naturverdier, vil være aktuelle å sikre som verneområder. (s. 128)

Fylkesmannen var negativ i sin høringsuttalelse til søknaden og påpekte de store naturverdiene i området, samt den allerede høye utbyggingsgraden. De viser blant annet til de verdifulle områdene langs elva, beitemark og gammelt kulturlandskap som vil bli berørt. «Påvirkningene på kulturlandskapet er ikke tilstrekkelig vurdert og vi meiner det ikke er gjort ei god nok analyse av vassdraget som landskapselement i bygda og langs kanalen.» Vi vet at gamle kulturlandskap er hjem for en rekke truede arter. Ved graving av rørgate og etablering av nye veier inn til inntak og kraftstasjon, vil disse områdene bli varig endret, selv om arbeidet gjøres så skånsomt som mulig.

I NVEs egen rapport fra 2015 (Gaarder og Høitomt), ettergås kvaliteten på kartlegginger i forbindelse med småkraftsøknader. Det ble påvist til dels store avvik i resultater. Funn av antall rødlistede lav og moser var f.eks. 12,8 ganger så høyt i etterundersøkelsen, og det var store forskjeller i vurdering av verdier, omfang og konsekvenser. Vi mener på bakgrunn av drøftingen her at det er grunn til å mistenke tilsvarende mangler ved kartleggingsrapporten fra Lårdal, og finner derved god grunn til å stille spørsmål ved hele konsesjonsvurderingen.

I h.h.t. §10 i Naturmangfoldloven mener vi også at tillatelsen er gitt uten å ha tatt hensyn til den samlede belastningen på økosystemet, ut fra den svært høye utbyggingsgraden i Tokke.

Vi vil også understreke tidsperspektivet fra konsesjon er gitt til 2019. Faktagrunnlaget er styrket for hvilke belastninger arealinngrep påfører naturen og konsekvensene er langt mer alarmerende i 2019 enn i 2013. Vi viser i den sammenheng til den nylig fremlagte rapporten fra FN's naturpanel.

Oppsummering:

- Det er gått 6 år siden fagrapportene ble laget. Det er derfor grunnlag til å stille spørsmål med kvaliteten til FAUN-rapporten.
- Kulturlandskapet i Lårdal er i kommunens arealplan klassifisert som «*særlig verdifullt kulturlandskap*». Lårdalsåi er avgjørende i den sammenheng, dvs. at Lårdalsåi fortsatt må bli styrt av naturen – få renne som nå.

- Utbyggingsgraden av vassdrag i Vest Telemark er høy, i Tokke er den 98%. Lårdalsåi er det siste vassdraget av en viss størrelse i Tokke, og Vest Telemark, som ikke er utbygd.
- Lårdalsåi er lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt (bekkekløft) viktig. Lårdalsåi renner gjennom et unikt kulturlandskap som ligger ved, og ned til Bandak (72 moh.) – øverste del av Telemarkskanalen.
- Det er avgjørende å se ting i sammenheng, og legge til grunn ny faktakunnskap, slik som den nye rapporten fra FN's naturpanel.

Mvh

Torfinn Sanden

Styrerep. i FNF Telemark - for Naturvernforbundet i Telemark.

Bjørn Erik Lauritzen

Sign.

Norges Jeger- og Fiskeforbund Telemark

Bjørn Erik Halvorsen

Sign.

Telemark Botaniske Forening

Kilder:

Evju et al (2011). Naturfaglige registreringer av bekkekløfter i Norge. NINA-rapport 738.

Gaarder, G. og Høitomt, T. (2015). Etterundersøkelser av flora og naturtyper i elver med planlagt småkraftutbygging. NVE, rapport 92

Kiland (2013). Lårdal kraftverk: temarapport biologisk mangfold. Faun rapport 024-2013.

Kraabøl, M. (2019): Fiskebiologiske vurderinger av bestandssituasjon og tiltak for storørret i Tokkeåi, Dalen i Telemark. Multiconsult.

Reiso, S. og Olsen, K.M. (2010). Naturtypekartlegging i Tokke kommune 2009. BioFokus-rapport 2010-21.

Konsesjonssøknad, høringsuttalelser og andre dokumenter tilgjengelig fra NVE sine nettsider.